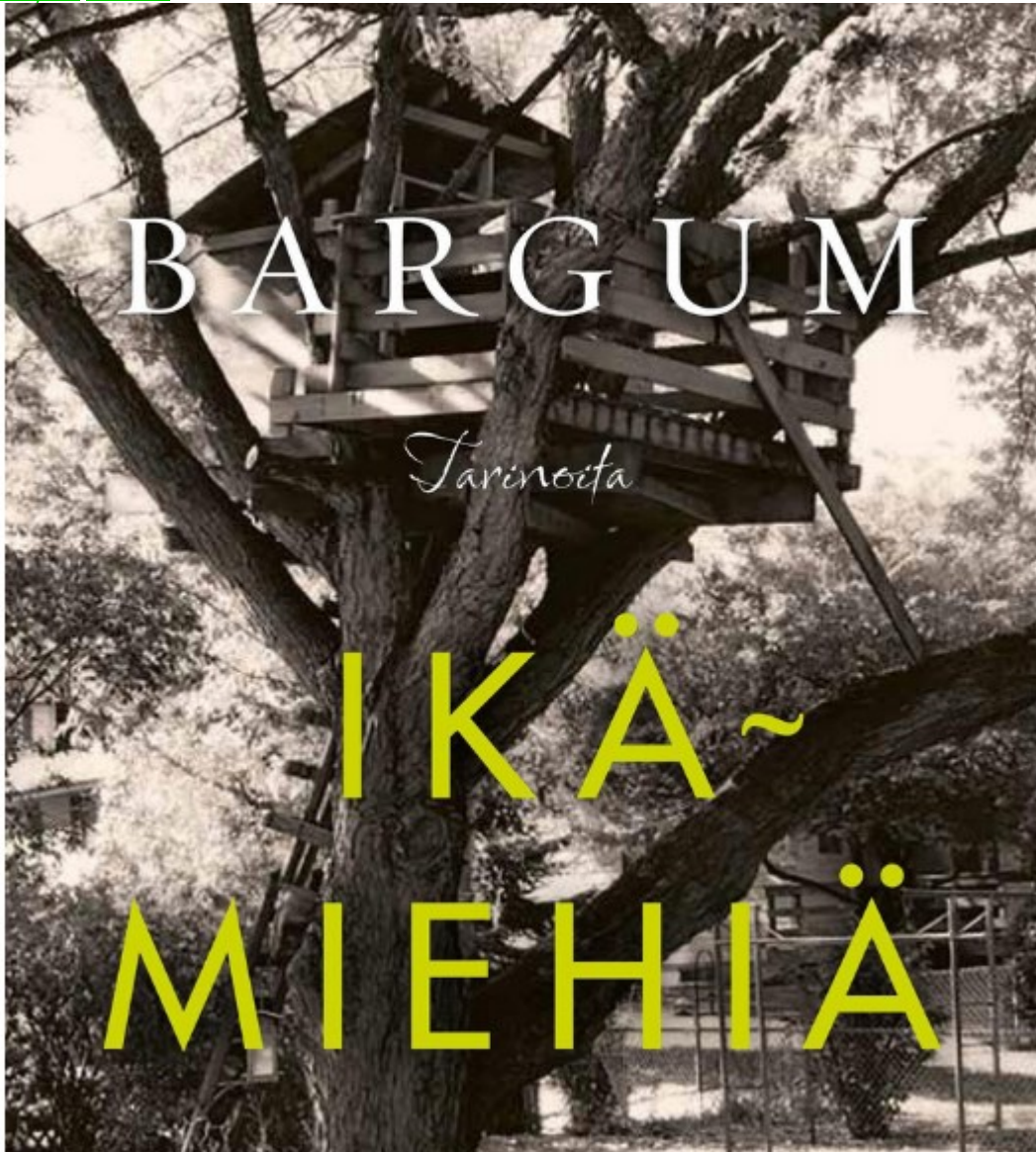

Johan Bargum: Ikämiehiä

[AM/31 ADMIN](#)

LIISAMARI SEPPÄLÄ (14.10.2022)

Suomenruotsalaisen Johan Bargumin kaihoiset, Outi Mennan suomentamat novellit kokoelmassa *Ikämiehiä (Äldre män)* sijoittuvat pääosin Helsingin kantakaupunkiin. Tarinoissa vilahtavat Helsingin keskustan kadut ja rakennukset: Caloniuksenkatu, Iso Roobertinkatu, Tennispalatsi, Töölön sairaala, Sibelius-monumentti ja Vanhankirkon puisto. Kertomuksissa ison osan saavat myös Helsingin hautausmaat.

Oli väärin, että kuolleet saivat päättää. Eihän millään ollut enää mitään väliä. Toisin kuin niille, jotka yhä jatkoivat elämäänsä. Halusin, että vaimoni maalliset jäännökset olisivat jossain missä Hedvig ja minä voisimme käydä muistelemassa häntä. Meitähän asia varsinaisesti koski. (94)

Tarinoissa eletään kolmen sukupolven poikien ja miesten elämää. Aikuiset kertovat lapsille asioita vain osittain. Lopulta lapset saavat itse oivaltaa asioiden tilan. Vain oivallus on lempeä, joku viisas on sanonut.

Lapset eivät ikinä tiedä, mitä aikuiset oikeasti tekevät. Aikuisten elämä on monimutkainen väkkärä. Lapset näkevät ainoastaan kuoren, pinnan, jonka aikuinen kääntää heitä kohti.

Lapsille aikuisten maailma on menetetty maisema. (22)

Kertomuksissa käsitellään muistia. Itse olen ajatellut, että muisti on autonominen ja toimii itsenäisesti ihmisestä itsestään riippumatta. Niin helpolla Johan Bargum ei meitä päästä. Hän tuo muistin esiin monta kertaa, yllättävästikin.

Miksi muistan tämän nimenomaisen tapauksen? Muisti on kummallinen vekotin, tiheäsilmainen verkko, johon jokin tarttuu ja josta jokin luiskahtaa läpi ilman että siihen voi itse mitenkään vaikuttaa; muistin suhteen tahtomme ei ole vapaa. Ehkä muistan sen siksi, että poden edelleen huonoa omaatuntoa (10)

Muisti on epäluotettava palvelija. Paljonkohan siitä, mitä me väitämme muistavamme, on jälkeinpäin lisättyä tai peräti keksittyä. Kuinka usein me kaunistelemme ja väritämme asioita, joita olemme kuulleet? Voiko muistoihin ylipäätään luottaa, vai ovatko ne vain tulosta meidän salaisista toiveistamme ja turhamaisuudestamme?

Omat muistoni vilahtavat ohi rakeisina ja vanhoina filminpätkinä. (59)

Muisti on kuin reikäinen tynnyri, kirjoita päiväkirjaa, tilkitse reiät, hän sanoi. (76)

Toisaalta kokoelmassa käsitellään myös unohtamista. Itse kerran vuosia sitten päiväkirjaa kirjoittaessani ajattelin, että tätä en kirjoita, tämän haluan unohtaa. Kirjoitin vain viittauksen tapahtumaan. Kun seuraavan kerran luin päiväkirjaani, en muistanut enää, mistä oli kyse. Olin unohtanut asian.

Muistan vain yhden asian, jonka sanoit: ihmisen pitää unohtaa. Jollei unohda, ei voi elää. Kyky unohtaa on ihmiselle siunaus. (120)

Pidän siitä, miten teoksessa kuvataan lyhyitä onnen hetkiä.

Kävelyretkilläni poikkean usein kauppakeskuksen vieressä olevaan leikkipuistoon. Istuudun penkille ja tarkkailen äitejä, jotka leikkivät lastensa kanssa niin kauniisti ja rauhallisesti, sydän täynnä iloa ja lohdutusta. Aurinko siivilöityy kuusenoksien lomasta ja saa lapset loistamaan hetkittäin kuin pienet

lamput. Äideille ei tule mieleenkään, että katastrofit vaanivat koko ajan, että salama voi iskeä milloin tahansa. He ovat unohtaneet ne. Olit oikeassa, unohdus on siunaus (132)

Silloin kun kertomuksissa ollaan maalla, pojat löytävät ympäristöstään erikoisia piilopaikkoja. Yllättäen korkealla lehmuksessa laudoista tehty maja on hyvä paikka piiloutua muilta ja vakoilla. Piiloja on monia.

Leikkimökki on purettu. Se oli hyvin kaunis pieni rakennus, kaksi pientä ikkunaa, keltaiset tapetit ja norsut. Nyt jäljellä on vain kasa lautoja: purkaminen kävi varmasti kädenkäänteessä. Mökki oli paikaltaan nähnyt lasten leikit, se oli tarjonnut lapsille näkösuojan ja kuullut lasten salaisuudet ja unelmat, meidän ja muiden. Ihmisten pitäisi ajatella ennen kuin purkavat pieniä rakennuksia. (135-136)

Kokoelmassa ei kuvata pitkää onnellista parisuhdetta. Merkittäviä ihmissuhteita on sen sijaan monta. Tarinoiden naiset lähtevät pois, jättävät, sairastuvat, ottavat eron tai kuolevat.

Iltaisin söimme pienissä ravintoloissa. Niissä tarjoiltiin kurtttuperunoita ja kastiketta, josta minä sain vatsanväänneitä. Meidän välillemme kasvoi hiljaisuus, meistä oli tullut yksi pariskunnista, jotka syövät kokonaisen päivällisen sanomatta sanaakaan. (19)

Johan Bargumin mukaan jos ihminen nauttii toimeettomuudesta ja hitaasta elämästä, hän on ilmeisesti joko kirjailija tai vanha mies.

Mitä teen seuraavaksi? En mitään. Kummallista, kuinka helppoa on olla tekemättä mitään, kun on tässä iässä. Korjaan pois pari sanomalehteä, ripustan pyykin kuivumaan. Istun hetken ja kuuntelen radiota, ja yhtäkkiä iltapäivä on mennyt ja on ilta. (112)

Tarinoissa ihmisillä on erilaisia ammatteja: Luonnontieteellisen museon vahtimestari, suurlähettiläs, ministeri, näyttelijä ja vapaa kirjailija.

Karismaa Paulilla toki riittää, sitä ei käy kieltäminen. Hänessä on lavasäteilyä, jonka ansiosta jotain tapahtuu heti kun hän astuu näyttämölle. Sellainen ominaisuus on vain harvoilla. Hän on saanut sen ilmaiseksi. Harjoitella voi kuinka paljon tahansa. Mutta karismaan opiskelu ei auta. Näyttelijän ammatissa ei ole oikeudenmukaisuutta. (82)

Ikämiehiä -kokoelman vallitseva vuodenaika on teemaan sopivasti syksy, jolloin luonto kuolee arvokkaasti ja monivärisesti. Syksy kuvataankin kovin kauniisti.

Olin eilen iltapäivällä kävelyllä, kuljin puiston poikki rantaan. Tuuli riuhtoi ja raastoi puuparkoja, riipi viimeisiä lehtiä, keltaisia, ruskeita, punaisia. Oletko huomannut, miten erilaisilta puut

kuulostavat tuulen humistessa niiden latvoissa? Haavat huohottavat ja kuuset vonkuvat. Eniten pidän koivujen suhinasta, se rauhoittaa; nuo pitkät, syvät huokaukset.

Syksy on tullut (101)

Teoksen suurin juhla on joulukuukin, jota vietetään usealla eri tavalla. Juuri joulukuun liittyvät tekstin suurimmat yllätykset. Ei pidä luulla, että kaikki kerrotaan suoraan. Lukijalle jää oma työnsä tarinoiden tulkitsijana.

Hän on ollut kahdesti naimisissa. Nykyinen mies on taidemaalari, parrakas ja vähäpuheinen tyyppi jolla on surulliset, huolestuneelta näyttävät silmät ja jolla siskoni tavoin on taustallaan pari avioeroa. Myös Bäckmanit olivat paikalla, siskoni lapsuudenystävät, yhtä kovaäänisinä kuin aina; en ole kärryillä siitä kuinka monta kertaa he ovat olleet naimisissa, mutta sinun, minun ja meidän lapsia oli tupa täynnä enkä minä ole koskaan oppinut muistamaan kuka on kuka. Joululaulut soivat kaiuttimista ja kynttilät paloivat ja paketit odottivat ison kuusen alla ja oli vilinää ja glögiä ja uunissa paistuvan joulukinkun tuoksua ja lasten iloista riehakointia sekä naurua ja mekastusta, ja ylipäätään tunnelma oli mukavan kodikas. (52)

Pidän teoksista, joissa on alleviivattavia virkkeitä. Johan Bargum kuitenkin koettelee minua. Kun haluaisin alleviivata ajatuksen: "Hän oli puhelias, niin kuin onnelliset ihmiset ovat" (136), en voi olla huomioimatta kokonaisuutta:

Juttelimme niitä näitä, naisen nimi oli Hanna, hän oli raskaana seitsemännellä kuulla, mutta se ei häntä häirinnyt, hän ei ollut ikinä voinut paremmin. Hän oli puhelias, niin kuin onnelliset ihmiset ovat, välitön ja itsekeskeinen ja varsin aseistariisuva. (136)

Kokoelma kestää hyvin lukemisen kahteen kertaan. Vaikka novellit ovat itsenäisiä, ne muodostavat hyvin homogeenisen kokoelman. Suosittelen.

Bargum, Johan (2022) *Ikämiehiä*. [Alkup. *Äldre män*] Suom. Outi Menna. Helsinki: Teos Förlaget.